

KÖKTÜRK, Erol, “Yine ve Yeniden Toprak Reformu”, İstanbul Bülteni, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası İstanbul Şubesi Yayın Organı, Kasım 2009, s: 6-7.

YİNE VE YENİDEN TOPRAK REFORMU

Prof. Dr. Erol KÖKTÜRK, Kocaeli Üniversitesi

*kente en büyük engel
evler ve sokaklar yilkısı
dikenli teller, mayınlı arazi*

Özdemir İNCE
keskindoreke-findınfalava (8. şiiirden)

Mayınlı araziler tartışmasının ilk raundu bitti, parlamentodaki çoğunluk tasarımı yasalaştırdı. Her geleni olduğu gibi bunu da onaylayan Çankaya, yasanın yürürlüğe girmesini sağladı. Beklendiği gibi Anayasa Mahkemesi süreci başladı. Ve mahkeme konuyu “esastan görüşme” kararı aldı.

Tartışmalar neredeyse, 877 km uzunluğundaki Suriye sınırı boyunca mayın döşenmiş 219 bin dönüm alan üzerinde yoğunlaşmıştır. Oran olarak bu alan, Türkiye yüzölçümünün çok küçük bir parçasıdır. Kuşkusuz bir ülkenin her metrekaresi değerlidir. Ama bu parça öyle bir parçadır ki, birçok sorunun tartışılmasını yanı sıra getirmiştir: *Türkiye'nin tarım sorunu, sınır sorunu, Ortadoğu politikaları, İsrail'le ilişkiler, yabancılara mülk satışı, bağımsızlık ve emperyalizmin Türkiye üzerine oyunları, insan hakları, mayınlar ve misket bombaları vd...*

Ülkemizin Kürt sorunu, Ermeni sorunu, Kıbrıs sorunu gibi öyle sorunları vardır ki, ilk fırsatta ve her dönemde ülkenin önüne dikilirler. İşte mayınlı araziler tartışmasının gündeme getirdiği bir diğer sorun olan **toprak reformu** da böyledir. Doğrusu toprak reformu bir sorun değil, bir çözümdür. Yapılmamış olması bir sorundur.

Toprak reformu, 1920'lerde cumhuriyet devriminin bütünleyeniydi. Ama devrimin gerçekleştiği koşulların iç dengeleri nedeniyle, konunun gündeme getirilmesi sağlanamadı. Bu nedenle **kuruluş döneminin** en önemli adımlarından biri atılamadı. Bu çözümün gerçekleşmemiş olması, eksikliğini hep duyurdu. Bu konunun bir zorunluluk olduğu, Atatürk tarafından 1 Kasım 1937 tarihli Meclis'i açış konuşmasında net biçimde dile getirildi. Şöyle diyordu büyük önder: *"Her şeyden önce ülkede topraksız çiftçi bırakılmamalıdır. Bundan daha önemlisi de, bir çiftçi ailesini geçindirebilecek toprağın, hiçbir nedenle ve biçimde bölünemez duruma getirilmesidir. Büyük çiftçi ve çiftlik sahiplerinin işleyebilecekleri toprak genişliği, söz konusu toprağın bulunduğu bölgenin nüfus yoğunluğuna ve toprağın verimine göre sınırlandırılmalıdır."*

Cumhuriyet devrimi açısından bu eksiklik ve toplumsal olarak bu zorunluluk Cumhuriyet dönemi boyunca hep sürdü. 1945 ve 1973 yıllarında 2 deneme yapıldı. İkisi de başarısızlıkla sonuçlandı. Öyle ki ağırlıklı olarak devletin mülkiyetindeki toprakların dağıtılmasına dayanan 1945 yılındaki “Çiftçiyi Topraklandırma” girişimi, tartışmalar sürecinde CHP'nin ikiye bölünmesi sonucunu doğurdu. Parti içinde büyük toprak sahiplerinin sesi olan başta Emin SAZAK ve diğer milletvekilleri bu girişime karşı çıktılar. Toprak reformuyla ilgili Meclis komisyonu önünde, Emin SAZAK'ın şu sözleri tarihe geçmiştir: *“İstedığınız kadar toprağı ben vereyim. Ama o toprakları devlet benden yasa zoru ile alırsa,*

Emin SAZAK Eskişehir'de ölür!..” Tartışmaların sonucunda, toprak reformu, bir anlamda çok partili yaşama geçişin vesilesi oldu.

1973 yılında Toprak ve Tarım Reformu Ön Tedbirler Yasası temelli olarak Şanlıurfa’da başlatılan toprak reformu uygulaması da sonuca ulaşamadı. Kamulaştırılan toprakların 5 yıl içinde amacına uygun kullanılmaması nedeniyle, toprak ağalarının da eylemleri, sonucu süreç durdu. Toprak isteminde bulunan 75.000 topraksız ya da az topraklı aileden yalnızca 1215’ine toprak dağıtılabildi. Ama topraklar eski sahiplerine geri döndü. Bu ilimizde toplumsal yapı değişmedi.

Toprak reformu, son günlerin popüler tartışması olan **“mayınlı arazilerin temizlikten sonra kime verileceği?”** sorusunun karşılıklarından birisi olarak yeniden gündeme geldi. Bu özelliğiyle de konu bir anlamıyla güncellenmiş oldu. Hatay, Kilis, Gaziantep, Şanlıurfa, Mardin ve Şırnak illerimizin toplam 877 km’lik sınırı boyunca uzanan ve 53 yıldan bu yana dinlenmiş mayınlı arazilerin organik tarım potansiyelleri açısından bazılarının iştahlarını kabarttığı görülmektedir. Buna 331 km uzunluğunda olan; 107 km’lik bir bölümü akarsuların vadilerinden, geri kalan bölümü ise çok sarp ve engebeli bir araziden oluşan Türkiye-Irak sınırı da eklenebilir. Bazılarının kabaran iştahı, kuşkusuz yalnızca tarımsal nedenlere dayanmamaktadır. Dünyada örneği ve benzeri olmayan biçimde temizleyene 44 yıllığına tahsis gibi bir yasal altyapı kurulmaya çalışılmaktadır.

Benim anlamakta zorluk çektiğim bazı noktalar vardır. Bu konu, bugünün konusu değildir. Tarihselliği içinde baktığımda, dönemin İzmir milletvekili Erdal KARADEMİR tarafından TBMM Başkanlığına verilen 15.03.2006 tarihli bir soru önergesi dikkatimi çekmektedir. Bu soru önergesinde, TSK’nın **‘biz bu görevi memnuniyetle yaparız, 35 milyon dolara gerekli teçhizatı almamız kabildir. Bu teçhizatı aldıktan sonra biz bu mayınları 2 sene içinde temizleriz.’** açıklamasına karşın AKP iktidarınca, sınırlarımızdaki bu arazilerinin, yabancılara özellikle İsrail’lilere verilmek istendiği vurgulanmaktadır. Ayrıca da, o günler yapılan Kızılcahamam toplantısında, zamanın Dışişleri Bakanı Abdullah GÜL’ün **“mayınlı arazilerin haritalarının kaybolduğu”**na ilişkin açıklamasının, Milli Savunma Bakanı Vecdi GÖNÜL’ün 30 Haziran 2005 tarihli açıklaması ile çeliştiği dile getirilmektedir. Bakan GÖNÜL, söz konusu tarihte; **“Mayınlı arazilerimize ait mayın haritalarının kayıp olduğuna dair iddialar asılsızdır. Söz konusu mayın tarlası krokileri mevcut olup, Harita Genel Komutanlığı’na geliştirilen yazılım kullanılarak ilgili birliklerce sayısal ortama aktarılmıştır”** açıklaması yapmıştır.

Yani 35 milyon dolar, aradan geçen zamanda ne olmuş da 500 milyon dolara çıkmıştır? TSK, elinin altında tüm mayınlarla ilgili konum bilgileri olan bu kurumumuz, bunu yapabilmekten nasıl vazgeçirilmektedir? Bu mayınların haritalar veya krokiler biçiminde konum bilgileri olduğu bakan tarafından belirtildiğine göre, sanki bu mayınlar araziye uçaktan serpiştirilmiş de, yerleri bilinmiyormuş gibi bir hava yaratılmasının anlamı nedir? Bu mayınların tek tek aranması gerekiyormuş gibi bir durum yaratarak arama teknolojilerine inanılmaz kaynaklar ayrılması için bir gereklilik altyapısı kurulmaya çalışılması devletin arşivleriyle çelişiyor mu? İsraililerle o zamandan bu yana süren angajmanın nedeni nedir? Bunlar, yanıtlanması gereken sorulardır.

Konunun diğer boyutu, bu arazilerin değerlendirilmesidir. Sınır boyunca yaklaşık 25 km²’lik alanda yapılacak bir uygulama toprak reformu olur mu? Bölgenin toprak reformu beklentisi bu kadar küçük bir alana indirgenebilir mi? Bölgedeki yurttaşlarımız, **“bu alanların kendilerinden kamulaştırıldığını, bu nedenle temizlikten sonra kendilerine verilmesi gerektiğini,”** söylemektedirler. Bu alanlar temizlenseler, yani o zamanki amaç ortadan kalmış olsa bile, kamulaştırma tüzesi açısından bugünkü durum, otomatik bir hak sahipliği doğurmamaktadır. Ancak toplumsal açıdan bu istem, göz ardı edilecek bir istem değildir. Bu nedenle toprakların kendilerine, düzenlenmiş, tarımsal altyapıları kurulmuş olarak verilmesi, mülkiyeti verilmese bile, 12 Eylül’ün “tu kaka” ettiği kavramlardan olan **kooperatifçilik** temelinde özgülmesi iyi bir başlangıç olabilir.

Ancak bu kadar masum bir toprak dağıtımı, bölgedeki toprak reformu zorunluluğunu ortadan kaldırmaz. Bu bölgede, son zamanlarda birçok acı olayın da yaşanmasına neden olan toplumsal doku, toprak reformu temelli olarak düzeltilmedikçe, demokratikleşmenin ve çağdaşlaşmanın gerçekleşmesi söz konusu değildir.

Türkiye 21. yüzyılda, bugün bile feodaliteyi tasfiye edememiş olmanın sıkıntılarını yaşamaktadır. ***Feodalitenin tasfiyesinin yolu, toprak reformudur.*** Dolayısıyla bu tasfiye yaşanmadan, toprak reformunun ülkemiz gündeminden kalkması söz konusu olmayacaktır. Konu güncel gündemde olmayabilir, soğutulabilir; ama toprak reformu zorunluluğu ortadan kaldırılamaz.

Bu nedenlerle, mayınlı araziler nedeniyle gündeme gelmiş olan toprak reformunu gündemde tutmak, cumhuriyet devriminin bir eksiğini tamamlama gereği olarak bir toplumsal sorumluluktur. Toprak reformunun gerçekleştirilmesi, ülkemizin çağdaşlaşmasının ayak bağlarından birisi olan feodalitenin ortadan kaldırılmasını sağlayacaktır. Güneydoğu'da gerçekleştirilecek olan toplumsal çözümlerinde, toprak reformunun olumlu payı asla unutulmamalıdır.